

FLANDERS
INVESTMENT
& TRADE

Vlaanderen
is internationaal
ondernemen

E-COMMERCE

IN DUITSLAND

FLANDERS INVESTMENT & TRADE MARKTSTUDIE

E-COMMERCE IN DUITSLAND

INHOUD

Het e-commercelandschap in Duitsland	5
Factsheet	5
Belangrijkste spelers in de e-commercemarkt	6
Marktomvang en groeipercentage	12
Omzet per categorie	14
E-commercetrends in Duitsland	15
Consumentenanalyse Duitsland 2021	19
E-commerce-ecosysteem in Duitsland	23
Brancheorganisaties en kenniscentra	23
E-commercebeurzen in Duitsland	25
De markttoetreding in Duitsland	27
Levering en retourbeleid	27
Btw	27
Betalingsdiensten	28
Verzending/Transportfirma's	29
Bronnen	30

VOORWOORD

E-commerce wint al jaren aan populariteit – de coronapandemie bracht nog een stroomversnelling – en is een blijver. Het aandeel van e-commerce in de wereldwijde detailhandel in 2022 zal volgens schattingen stijgen tot 21%. Ook in Duitsland nam e-commerce de afgelopen jaren een hoge vlucht. Het land behoort tot een van de belangrijkste e-commerce markten binnen Europa en biedt de Vlaamse ondernemer interessante troeven:

- a waar verschillende (Europese) online spelers zijn gestart, zoals Zalando, AboutYou, Alternate en Home24;
- b verdere optimalisering door de grote Duitse retailgroepen van hun omnichannel services;
- c potentiële doelgroep van meer dan 65 miljoen mensen;
- d verlaging van de toetredingsdrempels voor e-commerce binnen de EU, waardoor het steeds eenvoudiger wordt om in Duitsland producten via e-commerce te verkopen.

Daarom lichten we in deze marktstudie graag toe hoe de Duitse markt voor e-commerce aan het evolueren is, welke marktspeelers aanwezig zijn, wat de consumenten verwachten en waarom Duitsland de ideale locatie is voor e-commerce. Daarnaast richten we ons op de twee meest voorkomende businesssegmenten in e-commerce: b2c en b2b. U krijgt een eerste inzicht in een aantal zaken die nodig zijn om op de Duitse e-commerce markt te slagen. Voor meer ondersteuning kan u terecht bij ons kantoor in Keulen:

Flanders Investment & Trade Keulen
+49 221 25 49 28
cologne@fitagency.com

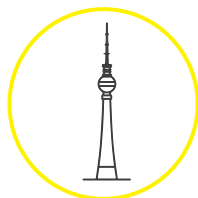
Stolkgasse 25-45
50667 Keulen

Mocht u nog andere vragen hebben over zakendoen in Duitsland, neem gerust contact op met een van onze vier [Duitse kantoren](#).

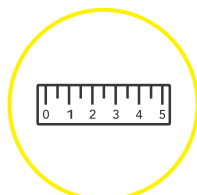
HET E-COMMERCELANDSCHAP IN DUITSLAND

FACTSHEET DUITSLAND

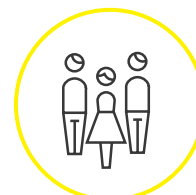
Algemeen

Hoofdstad
Berlijn
(3,7 miljoen inwoners)

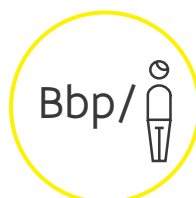
Oppervlakte
357.021 km²²
(= 12 x België)

Aantal inwoners
83,2 miljoen

Bruto binnenlands product
3.846 miljard USD
(522 miljard USD in België)

Bbp/capita
46.253 USD²
(45.205 USD in België)

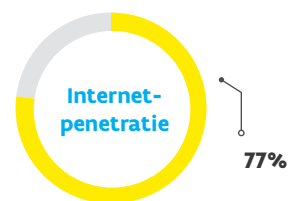
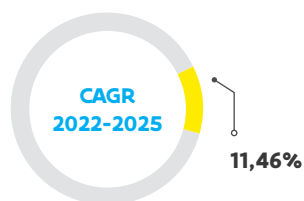
Duitse e-commercemarkt

Nettoverkoop in 2020

72 miljard USD

E-commercegebruikers in 2021

65 miljoen

Rankings

1e Logistics Performance Index (LPI)

2e Integrated Postal Development (2IPD)

22e Ease of doing business

18e IMD World Digital Competitiveness 2021

Meer [cijfers](#) over Duitsland

Bronnen: Flanders Investment & Trade, ECommerceDB, Statista, World Bank, Universal Postal Union, IMD World Competitiveness Center. Eigen weergave.

In Duitsland zijn er twee organisaties die er jaarlijks de e-commerceomzet berekenen: de brancheorganisatie [Bundesverband E-Commerce und Versandhandel](#) (BEVH) en het [Handelsverband Deutschland](#) (HDE)*. In 2021 genereerde de e-commerce in Duitsland volgens het BEVH 99,1 miljard euro (BEVH, 2022) en volgens het HDE 86,7 miljard euro.

(HDE, IFH Köln, 2022)

Beide schatten dat de e-commerceomzet in 2022 verder stijgt, namelijk naar 111 miljard euro (BEVH)/97,4 miljard euro (HDE). Hiermee staat Duitsland op de vierde plaats van de wereldranglijst voor e-commerceomzet, na China, de VS en Japan.

(Statista Digital Market Outlook, 2021)

BELANGRIJKSTE SPELERS IN DE E-COMMERCEMARKT

Top 15 b2c-shops

De belangrijkste b2c-e-commerceshops op de Duitse markt zijn Amazon, Otto en Zalando. Zo domineren marktplaatsen de top 3.

(EHI Retail Institute GmbH, 2021)

EHI Retail Institute stelt de lijst van de top 1.000 online shops en hybride marktplaatsen samen. Daarvan bedroeg de totale omzet 68,8 miljard euro in 2021: 33,1% meer dan in 2020. De top 10 vertegenwoordigt 40% van de totale omzet, de top 100 72%. 80% van de 139 nieuwkomers positioneert zich in de tweede helft, onder de 500 laatste online shops.

(EHI Retail Institute GmbH / Statista GmbH, 2021)

Tijdens de pandemie is e-commerce in Duitsland bijzonder snel gegroeid, zowel voor de pure online spelers als voor de hybride spelers. De belangrijkste Duitse retailers hebben een omni-channel-strategie omarmd. Volgens de resultaten van onze recente enquête willen ze hun omni-channel-diensten verder verfijnen en nog beter inspelen op de behoeften van de klant, om zo de winkelervaring te optimaliseren. Volgens de respondenten zijn live shopping, gevolgd door virtuele handel, de belangrijke trends. Ook snelle levering is, gezien de recente toename van snelle aanbieders, ook een trending topic.

Michael Gerling.
Geschäftsführer EHI Retail Institute, Köln

* De berekeningen van het BEVH zijn gebaseerd op het consumentenperspectief, terwijl het HDE berekent vanuit het perspectief van de detailhandel.

Opvallend in de top 15 online shops op basis van omzet, is dat 11 ervan Duits zijn:

1. [Amazon](#): het Amerikaanse, beursgenoteerde online postorderbedrijf is opgericht in 1994 en marktleider in e-commerce.

Omzet 2020: 13.875,5 miljoen euro

Productsegment: Algemeen

2. [Otto \(D\)](#): het Hamburgse bedrijf lanceerde in 1995 zijn online shop. Eerst lag de focus op kleding, maar snelle uitbreiding assortiment met elektronica, non-food-artikelen enz. De afgelopen jaren heeft het bedrijf zijn businessmodel gewijzigd en fungeert het nu als marktplaats via [Otto Market](#) waarop een snelle uitbreiding van het assortiment te vinden is.

Omzet 2020: 4.500,0 miljoen euro

Productsegment: Algemeen

3. [Zalando \(D\)](#): opgericht in Berlijn in 2008, is tegenwoordig een koploper als het gaat om online marktplaatsen voor mode en lifestyle binnen Europa.

Omzet 2020: 1.943,5 miljoen euro

Productsegment: Kleding

4. [Mediamarkt \(D\)](#): opende in 1979 zijn eerste electronicawinkel in München. Vandaag bezit het bedrijf meer dan 870 winkels in 12 landen. De online shop startte in 2012 en ook via de mobiele app kan worden gekocht.

Omzet 2020: 1.842,0 miljoen euro

Productsegment: Elektronica

5. [Saturn \(D\)](#): keten voor consumentenelektronica met 140 winkels in Duitsland. Opgericht in 1961, overgenomen in 1990 door de holding Media Markt en gefuseerd tot de MediaMarktSaturn Retail Group. Net zoals Mediamarkt hanteert Saturn een omni-channel-strategie waardoor klanten kunnen kopen in de fysieke filialen, online shop en app.

Omzet 2020: 1.104,1 miljoen euro

Productsegment: Elektronica

6. [Lidl \(D\)](#): biedt klanten sinds 2008 de mogelijkheid om aankopen te doen via de online-shop. De discounter heeft online een breed productassortiment van meer dan 30.000 artikelen (Lidl, 2019).

Omzet 2020: 1.015,9 miljoen euro

Productsegment: Algemeen

7. [Apple](#): het Amerikaanse technologiebedrijf, bekend van zijn MacBooks, iPhones, iPads enz. is goed uitgerust met zijn eigen online shop en verkoopt veelal direct aan consumenten.

Omzet 2020: 877,8 miljoen euro

Productsegment: Elektronica

8. [Ikea](#): de in Zweden opgerichte multinational op het gebied van interieur- en decoratieartikelen.

Omzet 2020: 861,0 miljoen euro

Productsegment: Meubels & Huishoudelijke artikelen

9. [Notebooksbilliger \(D\)](#): bestaat online sinds 2001 en is een online postorderbedrijf voor consumentenelektronica zoals laptops, smartphones, pc's en beeldschermen.

Omzet 2020: 818,2 miljoen euro

Productsegment: Elektronica

10. [H&M](#): de Zweedse textieldetailhandelaar biedt naast winkels een eigen onlineshop aan voor o.a. kleding, accessoires en schoenen.

Omzet 2020: 712,7 miljoen euro

Productsegment: Kleding

11. [Alternate \(D\)](#): was bij oprichting in 1992 een van de eerste pure online spelers op de Duitse markt. De webshop richtte zich toen enkel op IT, maar breidde al snel uit met productcategorieën zoals consumentenelektronica, gereedschap, speelgoed, huishoud- en tuinartikelen. Tegenwoordig werken er meer dan 800 werknemers en telt het bedrijf een ruim aanbod van 85.000 producten.

Omzet 2020: 693,3 miljoen euro

Productsegment: Elektronica

12. [Bonprix \(D\)](#): met hoofdzetel in Hamburg, heeft meer dan 4.000 medewerkers wereldwijd en is actief in 30 landen. De online shop voor kleding is onderdeel van de Otto Group.

Omzet 2020: 684,9 miljoen euro

Productsegment: Kleding

13. [Cyberport \(D\)](#): is een in Dresden gevestigde e-commercefirma die in 1998 startte als online Apple-handelaar. Momenteel verkoopt het een breed assortiment aan consumentenelektronica en behoort het tot de Hubert Burda Media Groep. In 2003 openden ze de eerste fysieke winkel in Dresden.

Omzet 2020: 620,2 miljoen euro

Productsegment: Elektronica

14. [Conrad \(D\)](#): familiebedrijf opgericht in 1923 met hoofdzetel in Beieren, actief in 17 landen in Europa. Conrad groeide uit van distributeur voor elektronica-onderdelen tot een toonaangevende shop voor technische benodigdheden. Eigen marktplaats en b2b-shop voor technische bedrijfscomponenten.

Omzet 2020: 603,6 miljoen euro

Productsegment: Elektronica

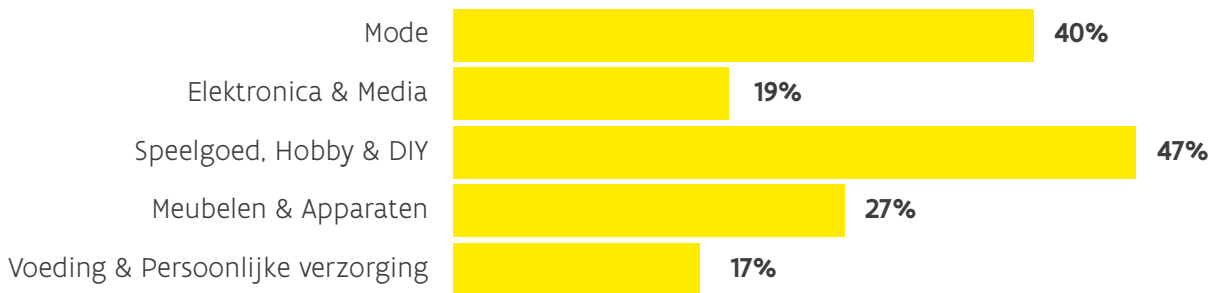
15. [Aboutyou \(D\)](#): behoort tot de Otto Group en is in 2018 opgericht in Hamburg. De modemarktplaats biedt tegenwoordig een platform met daarop meer dan 2.000 merken en 400.000 artikelen.

Omzet 2020: 572,0 miljoen euro

Productsegment: Kleding

Belangrijkste spelers per categorie

Activiteiten van top 500 online shops

Bron: Activiteiten van top 500 online shops. EcommerceDB, 2021. Eigen weergave.

Top 5 online spelers per categorie naar netto-omzet 2020

REWE

amazon

flaschenpost.de
Getränke für Alle. Sofort.

bofrost**

HAWESKO
Humanales Weis und Sekt Center

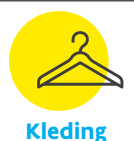

amazon

OTTO

Q QVC

zalando

OTTO

amazon

bonprix

amazon

OTTO

wayfair

home24

amazon

OTTO

MediaMarkt

notebooksbilliger.de

HORNBACH

OBI

BAUHAUS

toom!
Respekt, wer's selber macht.

kfzteile24
alles für mein auto

ReifenDirekt.de
Europas größter Online-Reifenhändler

LATP
atp-autoteile.de

pkwteile.de
Qualitativ, kompetent und preiswert

bandel
AUTOMOBILTECHNIK GMBH

amazon

SHOP APOTHEKE

DocMorris
Apotheke

DOUGLAS

flaconi

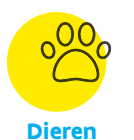
amazon

myToys

th.mann
MUSIC IS OUR PASSION

Thalia

JAKO.O
best for kids

zooplus.de
Mein Haustiershop

ZooRoyal

Bron: EcommerceDB. Eigen weergave.

Online marktplaatsen

Volgens het EHI Retail Institute (2021) zijn de drie grootste marktplaatsen op de Duitse markt: Amazon, eBay en Otto.

Criteria	Amazon	eBay	Otto (D)
Website	www.amazon.de	www.ebay.de	www.otto.de
Stichtingsjaar	1994	1995	1949
Brutohandelsvolume 2020 volgens EHI (miljoen euro)	35.438,1	11.816,9	5.499
Bezoekersaantal	332,4 miljoen	106,1 miljoen	28,1 miljoen
Gemiddelde sessieduur	0:11:15	0:12:36	0:11:06
Bounce rate	45,93%	47,83%	47,64%
Direct traffic	69,83%	77,59%	60,22%
Commissietarief (%)	7-45	11	7-18
Hoe verkoper worden?	https://sell.amazon.de/	https://www.ebay.de/verkaeufportal/verkaufen-bei-ebay/gewerblich	https://www.otto.market/.html

Cijfers traffic- en engagement in april 2022 (Semrush, 2022). Eigen weergave.

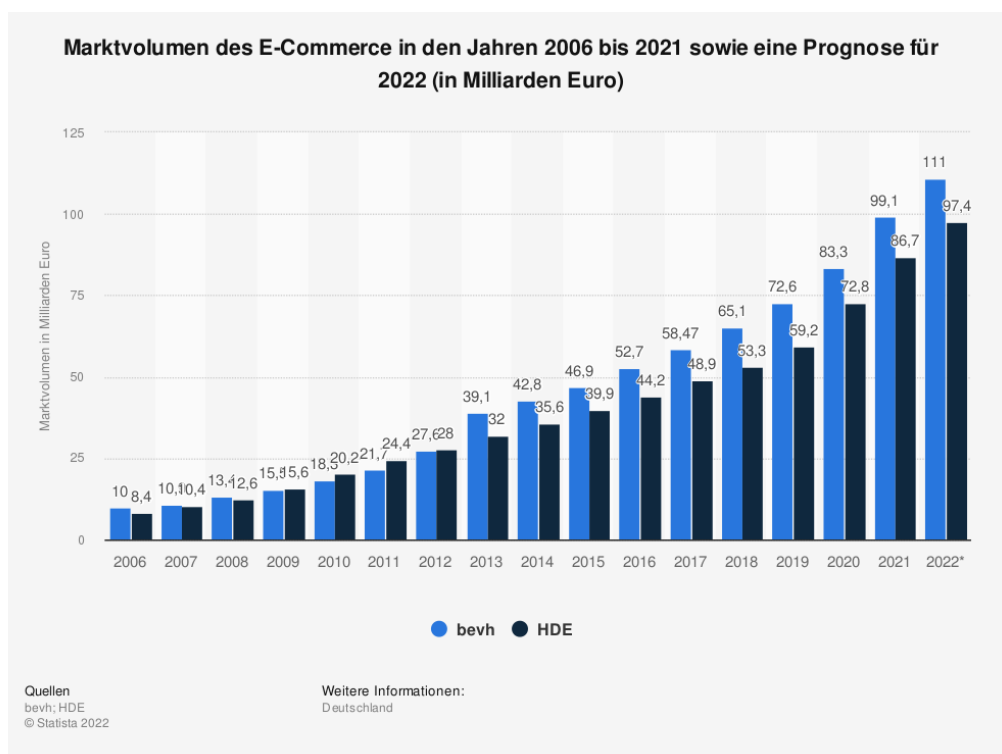
Voordelen van producten aanbieden via marktplaatsen:

- verkooppotentieel: meer distributiekanaalen verhogen de zichtbaarheid van uw merk/product waardoor de omzetcapaciteit groeit;
- traffic: marktplaatsen hebben al een hoog bezoekersaantal dankzij een bestaande bekendheid waar u met uw merk van profiteert;
- consumentenvertrouwen: dankzij de reputatie van de marktplaats zal de consument er sneller uw product kopen;
- bestaande shopsystemen: u hoeft enkel uw producten/systeem te integreren, het onlineshopsysteem bestaat al op de marktplaats
- ...

Daartegenover staat dat het risico bij verkopen via marktplaatsen ligt bij het merk/bedrijf zelf. Ook verlangen marktplaatsen vaak, naast een maandelijkse bijdrage, een commissie op de verkoop via de marktplaats. Dat ligt tussen de 5% en 25% van de omzet. De meeste marktplaatsen bieden verschillende partnermodellen aan. Naargelang het model voor samenwerking kan uw merk zelf verantwoordelijk zijn voor de opslag, verzending of de afhandeling van de retourzendingen.

MARKTOMVANG EN GROEIPERCENTAGE

De afgelopen jaren groeide de online omzet in Duitsland. Volgens het HDE bedroeg die omzet in 2020 72,8 miljard euro en steeg dit naar 86,7 miljard euro in 2021. Voor 2022 luidt de prognose een verdere toename van de omzet naar 97,4 miljard euro. Volgens het BVEH genereerde de e-commercesector 83,3 miljard euro omzet in 2020, het jaar nadien 99,1 miljard euro en stijgt dit in 2022 naar 111 miljard euro.

E-commercemarktvolumen 2006-2021 en prognose voor 2022. BEVH, HDE, 2022 geciteerd van [Statista](#) (BEVH; HDE, 2022)

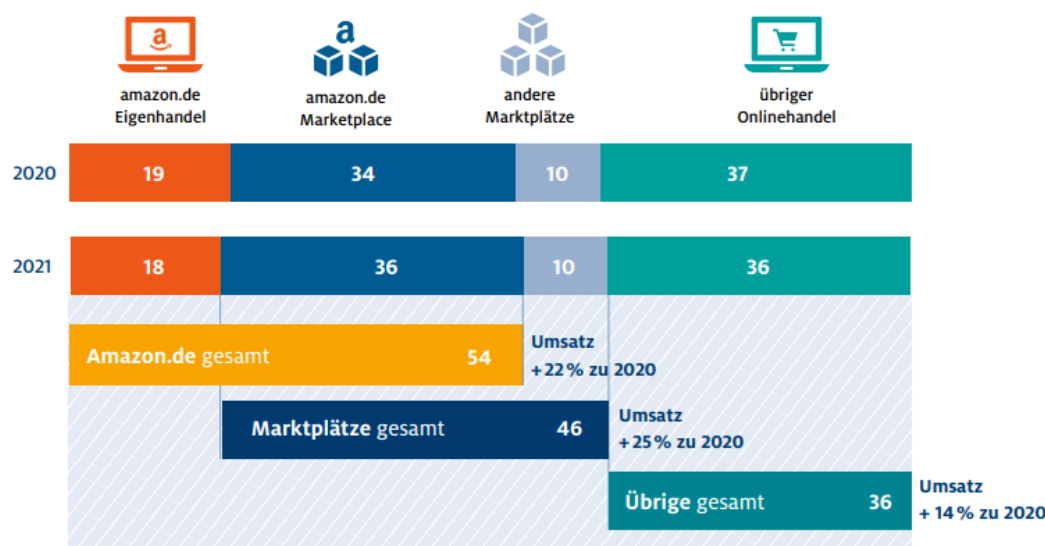
Volgens het IFH Köln werd 81,3 miljard euro van de 86,7 miljard euro e-commerceomzet in 2021 behaald door Duitse e-commercespelers of online shops met een vestiging/magazijn in Duitsland. Buitenlandse e-commercespelers – dus bedrijven zonder vestiging of opslagplaats in Duitsland – genereerden 5,4 miljard euro (6,2%) van de omzet. Hiervan werd 2,4 miljard bewust door de consument bij de buitenlandse aanbieder besteld en 3 miljard euro (3,5%) onbewust.

(HDE, IFH Köln, 2022)

In 2021 was Amazon goed voor 54% van de onlineomzet, 18% hiervan werd gemaakt met de Amazon online shop en 36% met de Amazon-marktplaats. Andere marktplaatsen op de Duitse markt, zoals Zalando, Otto, AboutYou en gespecialiseerde marktplaatsen zoals manomano (FR) en moebel.de, genereerden samen 10% van de e-commerceomzet. Daarmee werd 46% van de online omzet in 2021 gemaakt met marktplaatsen. De overige online handel zette 36% van de e-commerceomzet om in 2021.

Anteile Amazon* und Marktplätze am Onlinehandel

in Prozent

Zu den anderen Marktplätzen zählen neben eBay (im Rahmen der vorliegenden Abgrenzung**) Marktplätze etablierter Anbieter des Onlinehandels, wie von Zalando, About You oder Otto, aber ebenso (spezialisierte) Anbieter, wie manomano, moebel.de oder chrono24.

* Institutionelle Betrachtung: Umsätze von Amazon.de enthalten Umsätze aus dem (europäischen) Ausland

** (Neu-) Waren im Geschäft mit Endverbrauchern (B2C), ohne Dienstleistungen, Kfz

Aandeel Amazon en marktplaatsen aan online handel. Online Monitor 2022. (HDE, IFH Köln, 2022)

Volgens de Online Monitor (HDE, IFH Köln, 2022) groeide de e-commercesector in 2021 met 13,9 miljard euro, met deze omzet- en groeifactoren:

- sectoren met hoogste omzet: fashion +3,2 miljard euro en consumentenelektronica +2,9 miljard euro;
- sectoren met sterkste groei: FMCG +30% en wonen/interieur +29%;
- spelers met de hoogste omzet: marktplaatsen +8,3 miljard euro en stationaire DNA +6,2 miljard euro;
- online shopper: stijging van de uitgaven per shopper van gemiddeld 11% en een 30%-stijging bij e-commerce-uitgaven van 60-plussers.

Bij spelers met **stationaire DNA** gaat het om bedrijven die gestart zijn met fysieke winkels en als bijkomend kanaal online verkopen.

Bij **online DNA** gaat het om de 'pure players' die of enkel online verkopen, of online beginnen en nadien nog een fysieke winkel openen. Home24 of Coolblue zijn voorbeelden.

De marktexpansie in Duitsland zal naar verwachting de komende jaren doorzetten, zo blijkt uit cijfers van Statista Digital Markets. Voorspeld wordt dat het samengestelde jaarlijkse groeipercentage (CAGR 22-25) 10,07% zal bedragen. Wat resulteert in een verwacht marktvolume van 155,90 miljard euro tegen 2025 (Digital Market Outlook Statista, z.d.).

Daarbij zijn e-commerceactiedagen als Black Friday en Cyber Monday ook in Duitsland populair. Zo steeg in 2021 de omzet op Black Friday en Cyber Monday naar 4,9 miljard euro ten opzichte van 3,8 miljard euro in 2020, een stijging van 27%.

(HDE, IFH Köln, 2022)

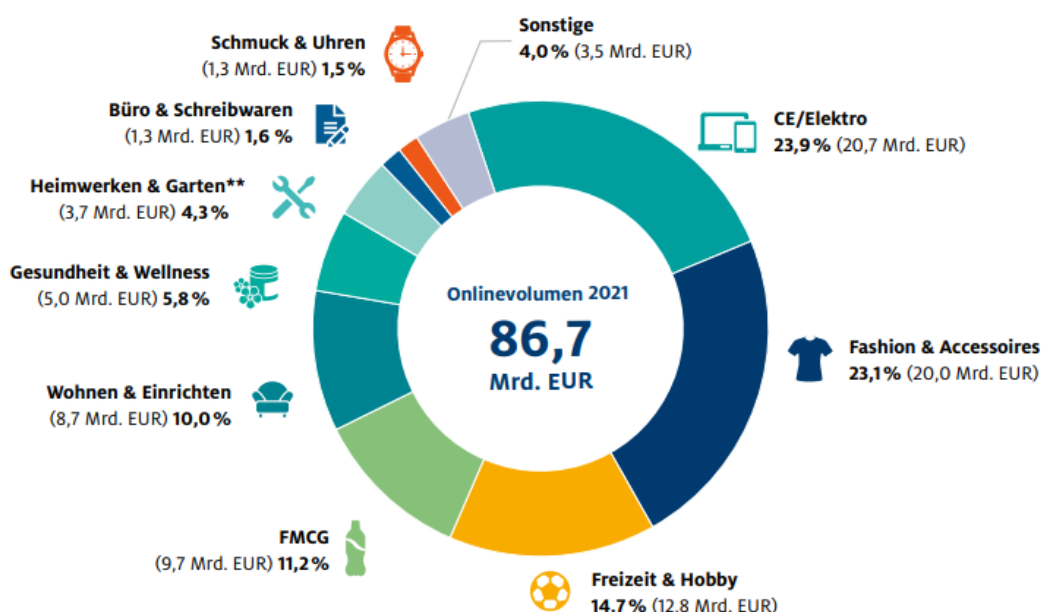
Black Friday is in Duitsland een beschermd begrip. De exclusieve gebruiksrechten zijn in 2013 toegekend aan een bedrijf uit Hongkong dat in Duitsland de Black Friday GmbH – exploitant van black-fridaysale.de – runt. Het Bundesgerichtshof besloot in 2021 delen van de gebruiksrechten voor de woordencombinatie in te trekken, voornamelijk voor handelsdiensten op het gebied van elektrische en elektronische goederen, en voor bepaalde reclamediensten. Bedrijven dienen zich vooraf juridisch juist te informeren of het begrip volledig te omzeilen (Schesswendter, R., 2021). Duitsers gebruiken dan ook alternatieve slogans zoals Black Angebote, Cyber Weekend, Black Week, Super Friday en Black Buys.

OMZET PER CATEGORIE

Volgens het HDE dat in 2021 een e-commerceomzet van 86,7 miljard euro berekende, genereerde de branche met consumentenelektronica de meeste online omzet (20,7 miljard euro), gevolgd door mode- en accessoires (20 miljard euro) en vrije tijd en hobby (12,8 miljard euro).

(HDE, IFH Köln, 2022)

Anteil der Branchen am Gesamtonlinevolumen in Prozent und Branchen-Onlinevolumen 2021*

Lesebeispiel: Der Onlineumsatz mit Consumer Electronics und Elektrogeräten (CE/Elektro) erreicht 2021 ein Volumen von 20,7 Milliarden Euro. Das entspricht einem Anteil am Gesamt-Onlinevolumen von 23,9 Prozent.

* Umsatzangaben netto (ohne Umsatzsteuer)

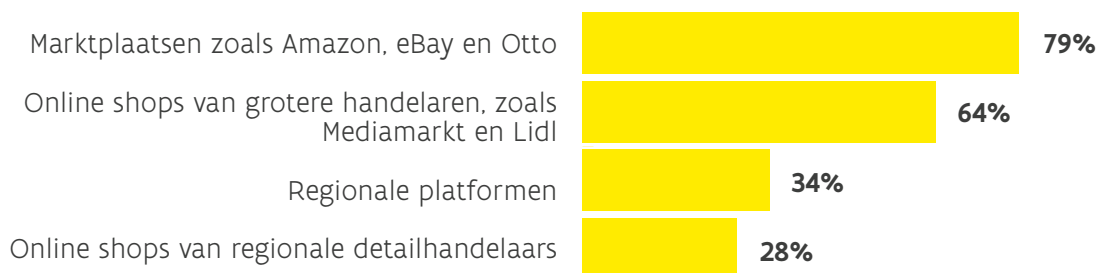
** DIY-Kernsortimente, ohne Großhandel und Handwerker, ohne Leuchten/Lampen, ohne Deko/Haus-/Heimtextilien

Aandeel van sectoren in totaal online volume in procenten en online sectorvolume 2021, Online Monitor, 2022. (HDE, IFH Köln, 2022)

E-COMMERCETRENDS IN DUITSLAND

MARKTPLAATSEN DOMINEREN

Waar kopen e-shoppers in Duitsland in het algemeen?

Bron: Waar kopen e-shoppers in Duitsland in het algemeen? Bitkom Research, 2021. Eigen weergave.

M-commerce boomt

Nog een trend in Duitsland: e-shoppen via de gsm, ook wel M-commerce genoemd. Gemiddeld 60% van de Duitse bevolking koopt regelmatig iets online via de smartphone tegenover 57% die dit via de laptop doet. In de doelgroep van 16-29 jaar geeft zelfs 81% aan via de smartphone te e-shoppen. Een vaste desktop/pc (38%) en een tablet (27%) worden beduidend minder gebruikt voor e-commerce.

(Bitkom e. V., 2021)

Opkomst nano-warehouses

De consument verwacht dat online aankopen steeds eenvoudiger en sneller verlopen. Een relatief jonge trend die hierop inspeelt, is het gebruik van nano-warehouses. Nano-fulfilment is een snelle, efficiënte en geautomatiseerde supply-chain-oplossing. Zo zamelde het Duitse bedrijf [Noyes Technologies GmbH](#) uit München in 2021 meer dan 3 miljoen euro startkapitaal in voor zijn nano-warehouse-oplossing. Het flexibele plug-and-playsysteem biedt plek voor de opslag van 2.000 producten in een ruimte van 60 m³.

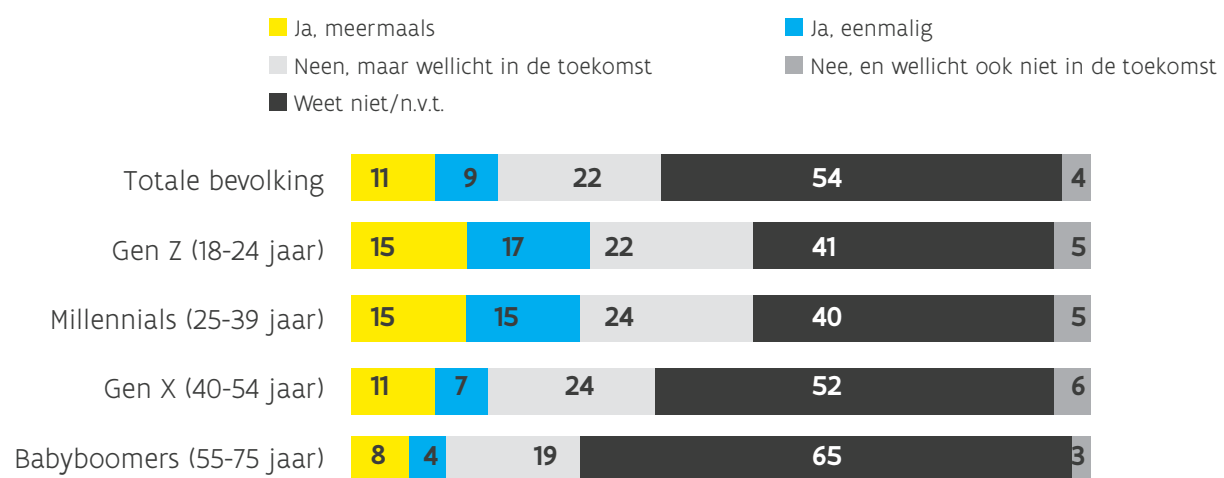
(Ecommerce Germany, z.d.).

Social shopping

Ook aankopen via sociale media zetten zich afgelopen jaren door. Volgens een enquête van YouGov in 2021 gaf 42% van de Duitse bevolking aan social shopping te doen of zich te kunnen voorstellen dat ze dat in de toekomst zal doen. In 2021 kocht 20% eenmalig of vaker producten via sociale netwerken. De belangrijkste drie platformen hiervoor zijn Facebook (43%), Instagram (35%) en Pinterest (10%), gevolgd door Twitter (8%), TikTok (8%), SnapChat (5%) en tot slot Twitch (4%). Als belangrijkste redenen voor social shoppen worden kortingsacties, noodzaak en exclusiviteit (uitsluitend verkocht via sociale platformen) genoemd.

(YouGov, 2021)

% gekocht via sociaal netwerk of positieve houding daartegenover

Bron: Whitepaper Social Shopping, 2021. (YouGov, 2021). Eigen weergave.

Live online shopping

Een trend die op social selling aansluit, is live online shopping, wat tijdens de pandemie sterk is ontwikkeld. Door de innovatiemogelijkheden biedt deze trend vooral potentieel bij de jongere leeftijdscategorie van 18-29 jaar.

(IFH KÖLN, 2021)

30% van de Duitse bevolking kent deze manier van digitaal shoppen, maar slechts 4% heeft het ook daadwerkelijk al gedaan. Toch zijn er bedrijven die hierop inspelen zoals Douglas, de parfumketen opgericht in Hamburg en tegenwoordig met hoofdkantoor in Düsseldorf. Het bedrijf biedt met Douglas LIVE in 6 verschillende landen wekelijks livestreams aan waar merken hun producten kunnen presenteren. Kijkers kunnen chatten met de presentator, en via de stream het product direct aankopen.

(Douglas, 2021)

Metaverse

Een trend die nog in absolute kinderschoenen staat, is metaverse.

(Wittmann, G.; Klöß, S.; Domeier, V., 2022)

Daarbij worden online virtuele 3D-omgevingen gecreëerd en consumenten kunnen hun eigen avatar maken. In 2022 vond de eerste Metaverse Fashion Week plaats op het platform [Decentraland](#) met 108.000 bezoekers, 70 virtuele modeshows en 36 cyberwinkels.

Ondanks technische problemen toonden deelnemende bedrijven zich positief en kondigden merken als Tommy Hilfiger, Mango en Dolce & Gabbana aan dat ze hun metaverse zullen uitbreiden.

(Rösch, B., 2022)

Ook het Duitse Adidas Originals versterkte zijn aanwezigheid in de [online wereld](#). Op basis van blockchaintechnologie lanceerde het bedrijf NFT's of non-fungibel tokens waarmee klanten virtuele kleding kunnen kopen om te dragen in het computerspel [The Sandbox](#). Voor 144 digitale percelen in the Sandbox betaalde Adidas 1,5 miljoen euro in de cryptocurrency ethereum (meer dan 400 ETH) (FashionNetwork, 2022). Supermarktketen Kaufland heeft evenzeer zijn eerste stappen gezet in de metaverse met een eigen eiland Kaufland in het spel [Animal Crossing van Nintendo](#).

(Domeier, V., 2022)

Expressleverdiensten online verkoop levensmiddelen

Mede door de pandemie groeit in Duitsland de onlinehandel van levensmiddelen. Daardoor werden op korte tijd verschillende expressleverdiensten opgericht.

(Bitkom e. V., 2021)

Het gaat hierbij om leveringsdiensten die, zodra een product online wordt besteld, dat binnen een tijdsbestek van een tiental minuten tot een aantal uur levert aan de consument.

Voorbeelden van deze expressleverdiensten zijn:

- [Gorillas](#), opgericht in 2020. Realiseerde eind 2021 een omzet van ongeveer 260 miljoen euro en bereikte zo de status van unicorn.

(Kapalschinski, C., 2021)

De leverdienst is actief in Duitse steden zoals Berlijn, Hamburg en Keulen en levert inkopen al na een tiental minuten. In 2022 werd een samenwerking gesloten met de Bunting-groep.

(Klug, D., 2022)

- [Flink](#) is eind 2020 opgericht in Berlijn. Het bedrijf levert tegenwoordig in ongeveer 35 Duitse steden zoals Berlijn, Düsseldorf en München. In Duitsland is Flink in 2021 een samenwerking aangegaan met de Rewe-groep.

(Kapalschinski, C., 2021)

- [Bringoo](#) is gevestigd in Hamburg en gestart eind 2019. In tegenstelling tot bovenstaande bedrijven heeft Bringoo geen eigen magazijn, maar belevt het consumenten in o.a. Hamburg, Berlijn en Keulen vanuit lokale supermarkten (voornamelijk Penny) in 45 minuten.

(WirtschaftsWoche, 2022)

CONSUMENTENANALYSE DUITSLAND 2021

Profiel – in miljoen

Aantal inwoners: **83,2**

+16 jaar: **69,1**

Aantal e-shoppers in 2025: **68**

41,1

42,2

heeft internet:

61,1

shopt online:

77%

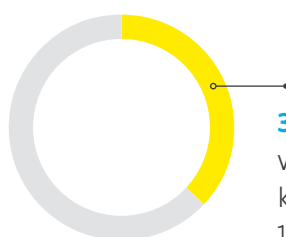

is groei van:

6%

Bronnen: (Statistisches Bundesamt, 2021) - (Agof, 2021) - (ecommerceDB, 2021)

Koopgedrag

37%
van de Duitsers
koopt min.
1x/week online

e-shopt vaker
sinds COVID

Belangrijkste redenen om te e-shoppen

Gemiddeld e-shopbedrag per maand: **€ 207**

€ 230

€ 180

€ 266

Bron: Bitkom e.V., 2021. Eigen weergave.

Online aankopen per toestelgebruik

54%

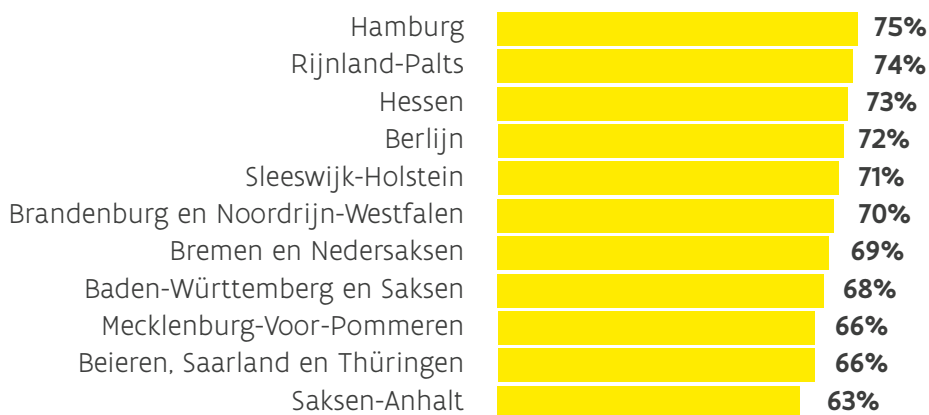
39%

Online omzet via smartphone: **€ 47 miljard**

-> meer dan de helft

Bron: HDE, IFH Köln, 2022. Eigen weergave.

Online aankopen per huishouden per regio – min. 1x in voorbije 3 maanden

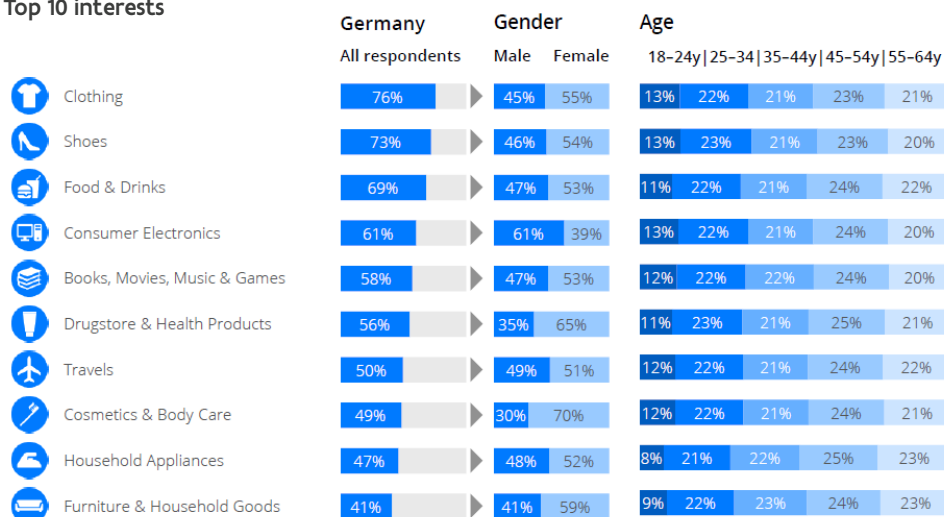
Bron: Eurostat, z.d. Eigen weergave.

Aankoopvoorkeuren

De Duitse e-shopper koopt het liefst kleding online, 76% van de internetgebruikers zegt in 2021 minstens één product in deze categorie te hebben gekocht. Schoenen (73%) en voeding en dranken (69%) worden daarna het meest online gekocht.

(ecommerceDB, 2021)

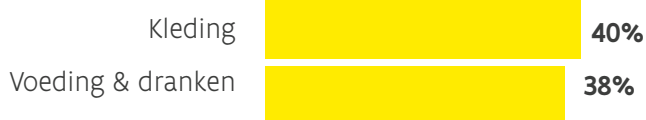
Top 10 interests

Bron: Top 10 interests. ecommerceDB, 2021.

Prijzetting

Meest prijsbewuste aankopen

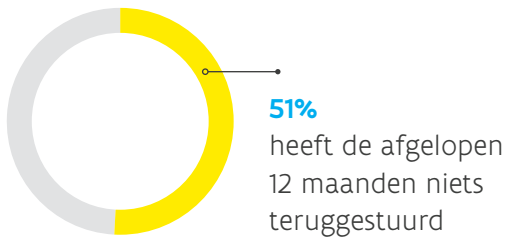
Minst prijsbewuste aankopen

Meeste aandacht aan premiumproducten

Retourneren

Bron: ecommerceDB, 2021. Eigen weergave.

Vaakst teruggestuurd:

32%

18%

E-COMMERCE-ECOSYSTEEM IN DUITSLAND

BRANCHEORGANISATIES EN KENNISCENTRA

Volgende branchevertegenwoordigingen en kenniscentra in de e-commercesector kunnen interessant zijn voor u:

[Bundesverband Onlinehandel e.V.](#)
Blasewitzer Straße 41 | 1307 Dresden
Tel: +49 351 4504417 | mail: info@bvoh.de

De BVOH vertegenwoordigt middelgrote online multichannel-detailhandelaren en houdt zich actief bezig met de online handel en het belang van de betrokken partijen hierin: consumenten, ondernemers, leveranciers, platforms en online marktplaatsen.

[Bundesverband E-Commerce und Versandhandel Deutschland e.V. \(BEVH\)](#)
Friedrichstraße 60 | 10117 Berlin
Tel.: +49 30 4036751 0 | mail: info@bev.org

De federatie BEVH vertegenwoordigt de belangen van alle leden ten aanzien van wetgevers en instellingen uit de politiek en het bedrijfsleven. Ook informeert de BEVH haar leden over digitale innovaties, trends, netwerk mogelijkheden en geeft ze professioneel advies aan haar leden.

[Handelsverband Deutschland - HDE e.V.](#)
Am Weidendamm 1A | 10117 Berlin
Tel.: +49 30 72 62 50 0 | mail: hde@einzelhandel.de

De HDE is de koepelorganisatie van de Duitse detailhandel en behartigt de belangen van werkgevers en werknemers in deze branche. De federatie publiceert jaarlijks de Online Monitor, een marktstudie over online handel.

[Bundesverband Digitale Wirtschaft \(BVDW\) e.V.](#)
Schumannstraße 2 | 10117 Berlin
Tel.: +49 30 2062186-0 | mail: info@bvdw.org

De BVDW vertegenwoordigt de belangeninteresses van bedrijven met een focus op digitale technologieën en bedrijfsmodellen. Ook biedt ze informatie aan de hand van data, feiten en experts.

[IBI Research](#)

Galgenbergstraße 25 | 93053 Regensburg
Tel.: +49 941 943 1901 | mail: info@ibi.de <https://ibi.de/>

Onderzoeks- en adviesbureau met focus op digitalisering & innovaties rond financiële diensten en handel.

IFH KÖLN

[IFH Köln](#)

Dürener Straße 401b | 50858 Köln
Tel.: +49 221 9436070 | mail: info@ifhkoeln.de

Marktonderzoeks- en adviesbureau voor de detailhandel. In opdracht van het Handelsverband Deutschland (HDE) voert onder meer jaarlijks onderzoek uit voor de Online Monitor Duitsland.

bitkom

[Bitkom e. V.](#)

Albrechtstraße 10 | 10117 Berlin-Mitte
Tel.: +49 30 27576-0 | mail: bitkom@bitkom.org

Bitkom is de branchevereniging van de Duitse informatie- en telecommunicatiesector. De federatie, opgericht in 1999, behartigt de belangen van meer dan 2.000 bedrijven, zowel kmo's, tech-start-ups als DAX-bedrijven.

[EHI Retail Institute GmbH](#)

Spichernstraße 55 | 50672 Köln
Tel.: +49 221 57993-0 | mail: info@ehi.org

Het EHI, een onderzoeks- en opleidingsinstituut voor de detailhandel en zijn partners, telt meer dan 850 leden. Naast relevante branche-informatie publiceert het jaarlijks meerdere marktstudies, waaronder de top 1.000 online-shops in Duitsland.

E-COMMERCEBEURZEN IN DUITSLAND

Dit zijn relevante (vak)beurzen voor de e-commercesector:

E ■ B E

[E-Commerce Berlin Expo](#)

Locatie: Berlijn

Frequentie: jaarlijks

Volgende editie: 23 februari 2023

B2b-expo en -conferentie voor e-commercedienstverleners

eTail

[eTail](#)

Locatie: Berlijn

Frequentie: jaarlijks

Volgende editie: maart 2023

DACH conferentie voor retail e-commerce en marketingleiders met focus op netwerken en innovatieve inzichten en ideeën

K5

[K5](#)

Locatie: Berlijn

Frequentie: jaarlijks

Volgende editie: 20-21 juni 2023

Tweedaagse conferentie met grote spelers uit de e-commerce-industrie met netwerk-mogelijkheden. De focus ligt op de toekomst van retail. Bovendien biedt het platform van K5 het hele jaar door netwerk-mogelijkheden en publiceert het ook branche-gere-lateerde podcasts en live-tv.

[OMR](#)

Locatie: Hamburg

Frequentie: jaarlijks

Volgende editie: 9-10 mei 2023

Internationaal festival, expo en conferentie voor online marketing met meer dan 50.000 bezoekers. Daarnaast biedt OMR een kennis- en inspiratieplatform voor online marketing.

DM ■ ●

EXCO

[DMEXCO](#)

Locatie: Keulen

Frequentie: jaarlijks

Volgende editie: 21-22 september 2022

Europa's grootste congresbeurs voor de digitale sector waarbij marketing en technologie centraal staan. Op deze vakbeurs komen onderwerpen als targeting, tracking, zoekmachinemarketing, content, affiliate en e-mailmarketing aan bod.

[Nexus](#)

Locatie: Leipzig (2022), elk jaar andere locatie in Duitsland

Frequentie: jaarlijks

Volgende editie: datum nog niet aangekondigd, verwacht wordt in juni 2023

Jaarlijkse e-commercevakbeurs voor online handelaren met tal van sprekers, workshops, netwerkmogelijkheden en het 'Logistics E-Commerce Camp'

[Amazon SellerDay 2022](#)

Locatie: Leipzig

Frequentie: jaarlijks

Volgende editie: 14 oktober 2022

Conferentie voor bedrijven die verkopen of willen verkopen via Amazon

[EHI Connect](#)

Locatie: Bonn

Frequentie: jaarlijks

Volgende editie: 8-9 november 2022

EHI Connect is een handelsevenement met sprekers actief in e-commerce en vormt daarbij een netwerkplatform rond het thema netwerk- en digitale handel.

DE MARKTTOETREDING IN DUITSLAND

LEVERING EN RETOURBELEID

In Duitsland geldt bij elke online aankoop het herroepingsrecht of [Widerrufsrecht](#) van 14 dagen. De herroepingstermijn start wanneer de consument de goederen in ontvangst heeft genomen. Wordt de bestelling in meerdere delen geleverd, dan gaat de herroepingstermijn in wanneer het laatste artikel wordt ontvangen. Gaat het om een online boeking van een dienst, dan start de herroepingstermijn op de datum dat de overeenkomst wordt gesloten. Verschillende online spelers bieden 30 dagen aan, hierbij gaat het echter om coulance van de shop/marktplaats. De artikelen van producenten worden verstuurd volgens de voorwaarden van de betrokken online shop/marktplaats.

BTW

Sinds 1 juli 2021 is er een uniforme btw-regeling binnen de EU voor e-commerce. Zo is de btw-aangifte vereenvoudigt via een éénloketsysteem of de [One Stop Shop-regeling](#) (OSS). Het drempelbedrag is hierbij vastgelegd op 10.000 euro per kalenderjaar voor grensoverschrijdende b2c-leveringen. Blijft u dus onder deze drempel, dan mag u de btw van het land waarin uw bedrijf is gevestigd, in rekening blijven brengen. Met een jaaromzet van 10.000 euro of meer moet u het lokale belastingtarief berekenen.

(Onlinehändler News, 2022)

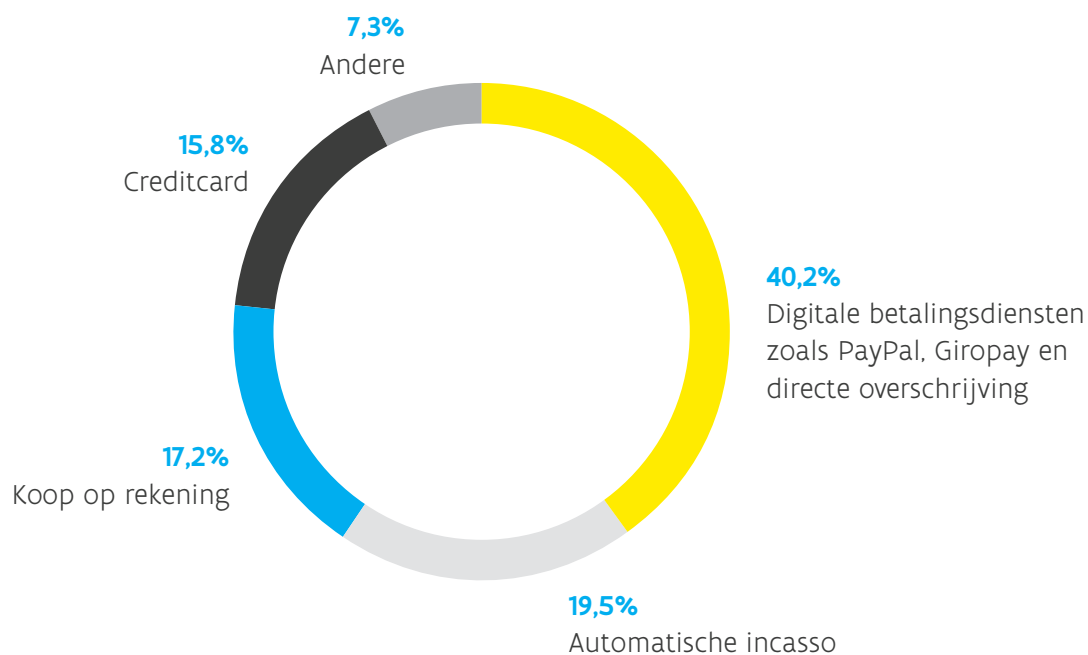
In Duitsland gelden deze tarieven:

- standaard btw-tarief: 19%
- gereduceerd btw-tarief 7%: o.a. voor levensmiddelen, boeken, tijdschriften, plaatselijk openbaar vervoer, concert-, musea- of theatertickets, levende dieren (zie § 12 Abs. 2 [Umsatzsteuergesetz](#)).

BETALINGSDIENSTEN

Een belangrijke factor voor een succesvolle online shop zijn de betalingsdiensten. Consumenten zien vaak af van hun aankoop als de gewenste betalingsdienst niet wordt aangeboden.

Aangeboden betalingsdiensten in 2021

Bron: Aangeboden betalingsdiensten in 2021. BEVH; 2022, p 29. Eigen weergave.

Bij 91% van top 500 online shops kunnen klanten betalen met MasterCard en Visa.

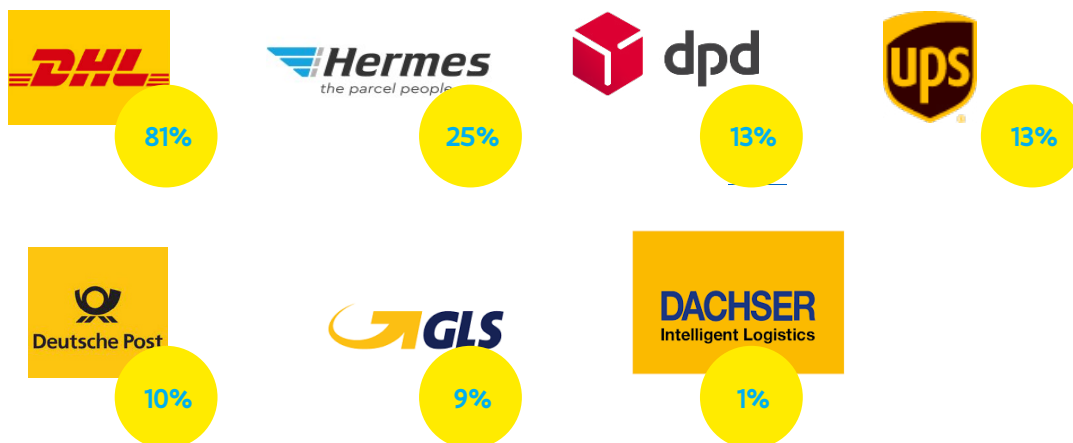
Bron: ecommerceDB, 2021.

Betaalmogelijkheid	Voordeel	Nadeel	Hoe belangrijk voor online-shop?
Op rekening	hoge koopstimulans	risico op wanbetalingen	noodzakelijk
PayPal	zeer geliefd	kosten	noodzakelijk
Incasso	eenvoudig	risico op terugboekingen	zeer belangrijk
Creditcard	eenvoudig	risico op fraude	zeer belangrijk
Directe betaling	snellheid	overdracht van bankgegevens aan externe dienstverlener	zeer belangrijk
Giropay	snellheid	beperkt aantal deelnemende banken	niet per se noodzakelijk
Amazon Pay	hoog klantenvertrouwen	kosten en onduidelijkheid over gebruik privacygegevens klant	goed, als de doelgroep Amazon-affin is
Vooruitbetaling	veilig	vertraging van verzending	alleen als klant bereid is te wachten
Achternaam	zeer veilig	overdracht van goederen mislukt vaak	niet meer nuttig
Tegoedbon	grote reclame-impact	ten koste van de marges	enkel als aanvulling

Bron: Für-Gründer, z.d. Eigen weergave.

VERZENDING/TRANSPORTFIRMA'S

Volgens de studie van ecommerceDB (2021) gebruikten Duitse online shops in 2020 deze transportbedrijven het meest:

Werken met fulfilmentdienstverleners is ook een optie. Zij nemen het volledige proces van orderverwerking op zich. Enkele aanbieders op de Duitse markt zijn:

Bron: Dohrmann, C., 2021 OMT, z.d.

VERPAKKINGEN

Wie als handelaar online verkoopt via marktplaatsen of samenwerkt met fulfillmentbedrijven moet zich registreren bij het LUCID Centrale Stelle Verpackungsregister. Vanaf **1 juli 2022** moeten online marktplaatsen en aanbieders van fulfillmentdiensten nagaan of hun klanten (fabrikanten/leveranciers van het aangeboden product) voldoen aan de voorschriften inzake verpakkingen zoals gesteld in de Verpakkingswetgeving. Meer informatie vindt u hierover bij [Verpackungsregister](#) en in de FIT-marktstudie 'De verpakkingswetgeving in Duitsland' met meer algemene informatie over [de verpakkingsregelgeving in Duitsland](#).

BRONNEN

- Agof. (Oktober 2021). Basisdaten zur Nutzerschaft. Geraadpleegd op 01. Juni 2022 van Arbeitsgemeinschaft Onlineforschung (AGOF): https://www.agof.de/en/?wpfb_dl=8557
- BEVH. (2022). E-Commerce ist [n... ma...]. Bundesverband E-Commerce und Versandhandel Deutschland e.V. (bevh). Geraadpleegd op 30. Mei 2022 https://www.bevh.org/fileadmin/content/05_presse/Pressemitteilungen_2022/220126_-_Praesentation_bevh_Jahrespressegesprach_2022.pdf
- BEVH. (26. Januari 2022). E-commerce ist das neue normal branchenumsatz waechst 2021 auf mehr als 100 mrd euro. Geraadpleegd op 31. Mei 2022 van Bundesverband E-Commerce und Versandhandel Deutschland e.V. (BEVH): <https://www.bevh.org/presse/pressemitteilungen/details/e-commerce-ist-das-neue-normal-branchenumsatz-waechst-2021-auf-mehr-als-100-mrd-euro.html>
- BEVH; HDE. (Mai 2022). Marktvolumen des E-Commerce in den Jahren 2006 bis 2021 sowie eine Prognose für 2022(in Milliarden Euro). (L. Rabe, Herausgeber, & Statista) Geraadpleegd op 02. Juni 2022 van bevh.org, einzelhandel.de: <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/202905/umfrage/prognostiziertes-marktvolumen-des-deutschen-versandhandels/>
- Bitkom e. V. (18. November 2021). Online-Pressekonferenz E-Commerce-Trends 2021: So shoppen die Deutschen im Netz. Geraadpleegd op 30. Mai 2022 van Bitkom: <https://www.bitkom.org/Presse/Presseinformation/E-Commerce-Trends-2021>
- Bitkom Research. (2021). Digitaler Handel 2021: E-commerce-Trends 2021. Online-Pressekonferenz, 18. November 2021 (S. 15). Bitkom. Geraadpleegd op 02. Juni 2022 van <https://www.bitkom.org/sites/default/files/2021-11/bitkom-charts-pk-e-commerce-trends-2021-18-11-21.pdf>
- Digital Market Outlook Statista. (z.d.). eCommerce Germany. Geraadpleegd op 30. Mei 2022 van Statista: <https://www.statista.com/outlook/dmo/ecommerce/germany?currency=EUR>
- Dohrmann, C. (10. Maart 2021). Garant für E-Commerce-Wachstum: Fulfillment-Dienstleister im Vergleich. (Shopify) Geraadpleegd op 10. Juni 2022 van Der Shopify Blog: <https://www.shopify.de/blog/fulfillment-dienstleister-im-vergleich>
- Domeier, V. (2022). Willkommen auf Kaufisland: CSR im Metaverse? In OneTwoSocial (Hrsg.), E-Commerce-Tage online Mai 2022. IBI Research. Geraadpleegd op 17. Mei 2022 van <https://conference.ibi.de/ecommerce-tage-2022-mai/agenda/kaufisland-im-metaverse>
- Douglas. (28. Mei 2021). DOUGLAS LIVE: Shopping-Erlebnis mit Entertainment-Faktor. Geraadpleegd op 07. Juni 2022 van Douglas Marketing Solutions: <https://www.douglas-marketing-solutions.com/de/douglas-live-shopping-experience-that-delivers-the-entertainment-factor/>
- Dreyer, L. (05. Mei 2022). Wichtige Änderungen im Verpackungsgesetz bei Marktplätzen und Fulfillment. Geraadpleegd op 10. Juni 2022 van Onlinehändler News: <https://www.onlinehaendler-news.de/e-recht/gesetze/136400-1-juli-2022-aenderungen-verpackungsgesetz-marktplaetzen-fulfillment>
- Ecommerce Germany. (z.d.). E-commerce trends in the DACH market 2021. Geraadpleegd op 02. Juni 2022 van E-commerce Germany News: <https://ecommercegermany.com/blog/e-commerce-trends-in-the-dach-market-2021>
- ecommerceDB. (2021). Country Reports: eCommerce in Germany 2021. Geraadpleegd op 01. Juni 2022 van <https://www.statista.com/study/69513/ecommerce-in-germany/>

EHI Retail Institute GmbH / Statista GmbH. (2021). E-Commerce-Markt Deutschland 2021: Marktstudie der 1.000 umsatzstärksten B2C-Onlineshops und ausgewählter Marktplätze. Köln und Hamburg. Geraadpleegd op 10. Juni 2022 van <https://www.ehi.org/produkt/studie-e-commerce-markt-deutschland-2021/>

EHI Retail Institute GmbH. (14. Oktober 2021). Top 100 Onlineshops in Deutschland. Geraadpleegd op 25. Mei 2022 van <https://www.ehi.org/news/top-100-onlineshops-in-deutschland/>

Eurostat. (z.d.). Einzelpersonen, die Waren oder Dienstleistungen für den privaten Gebrauch über das Internet bestellt haben [isoc_r_blt12_i]. Geraadpleegd op 25. Mei 2022 van Eurostat: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?query=BOOKMARK_DS-053888_QID_69AB5005_UID_-3F171EB0&layout=TIME,C,X,0;GEO,L,Y,0;INDIC_IS,L,Z,0;UNIT,L,Z,1;INDICATORS,C,Z,2;&zSelection=DS-053888UNIT,PC_IN-D:DS-053888INDICATORS.OBS_FLAG;DS-053888INDIC_IS,I,BL

FashionNetwork. (2022). Adidas Originals startet im Metaverse. Geraadpleegd op 07. June 2022 van FashionNetwork: <https://de.fashionnetwork.com/news/Adidas-originals-startet-im-metaverse.1362573.html>

Fevad. (27. Mei 2021). Bilan e-commerce au 1er trimestre 2021 : les ventes sur internet en hausse de +15%. Von Fevad: <https://www.fevad.com/bilan-e-commerce-au-1er-trimestre-2021-les-ventes-sur-internet-en-hausse-de-15/> abgerufen

Für-Gründer.de. (z.d.). Zahlungsarten im E-Commerce: Rechnungskauf, PayPal und Co. Geraadpleegd op 03. Juni 2022 van Für Gründer: <https://www.fuer-gruender.de/wissen/unternehmen-fuehren/e-commerce/zahlungsarten-online/>

HDE, IFH Köln. (2022). Online Monitor 2022. Berlin: Handelsverband Deutschland – HDE e. V. Geraadpleegd op 03. Juni 2022 van https://einzelhandel.de/index.php?option=com_attachments&task=download&id=10659

IFH KÖLN. (13. April 2021). CORONA CONSUMER CHECK: ZUKUNFTSTREND LIVE SHOPPING? Geraadpleegd op 07. Juni 2022 van IFH KÖLN: <https://www.ifhkoeln.de/corona-consumer-check-zukunftstrend-live-shopping/>

Kapalschinski, C. (19. Oktober 2021). Delivery Hero beteiligt sich an Lieferdienst Gorillas. Geraadpleegd op 23. Mei 2022 van Handelsblatt: <https://www.handelsblatt.com/unternehmen/handel-konsumgueter/lieferdienste-delivery-hero-beteiligt-sich-an-lieferdienst-gorillas/27717424.html>

Kapalschinski, C. (04. Juni 2021). Liefer-Supermarkt Flink verbündet sich mit Rewe – und holt so im Kampf gegen Gorillas auf. Geraadpleegd op 01. Juni 2022 van Handelsblatt: <https://www.handelsblatt.com/unternehmen/handel-konsumgueter/lieferdienste-liefer-supermarkt-flink-verbuendet-sichmit-rewe-und-holt-so-im-kampf-gegen-gorillas-auf/27254736.html>

Klug, D. (13. Januari 2022). Gorillas kooperiert mit Bünting. Geraadpleegd op 31. Mei 2022 van Lebensmittel Zeitung: <https://www.lebensmittelzeitung.net/handel/online-handel/schnell-lieferdienst-gorillas-bremst-die-expansion-163310>

Lidl. (01. Maart 2019). Alles Lidl zum Geburtstag: Der Lidl-Onlineshop wird 10! Geraadpleegd op 01. Juni 2022 van unternehmen lidl: https://unternehmen.lidl.de/pressreleases/190301_10-jahre-onlineshop

OMT. (z.d.). Die wichtigsten Fulfillment Dienstleister im Vergleich. Geraadpleegd op 10. Juni 2022 van OMT Fulfillment Dienstleister – 11 Anbieter im Vergleich: <https://www.omt.de/online-marketing-tools/fulfillment-dienstleister/>

Onlinehändler News. (30. Mai 2022). Die Steuer-Hürden im internationalen E-Commerce. (Redaktion, Herausgeber) Geraadpleegd op 10. Juni 2022 van Onlinehändler News: <https://www.onlinehaendler-news.de/online-handel/praxistipps/136440-steuer-huerden-internationalen-e-commerce>

Rösch, B. (01. 04 2022). So lief die erste Metaverse Fashion Week. *Von TextilWirtschaft*: <https://www.textilwirtschaft.de/business/news/metaverse-kommt-in-mode-metaverse-235241> geraadpleegd op 10 juni 2022

Schesswendter, R. (23. Juli 2021). Bundesgerichtshof lässt Marke Black Friday löschen – aber nicht in allen Fällen. Geraadpleegd op 30. Mei 2022 van t3n: <https://t3n.de/news/bundesgerichtshof-marke-black-friday-1393709/>

Semrush. (2022). Free Website Traffic Checker: April 2022 Traffic Stats. Geraadpleegd op 10 Juni 2022 van Semrush: <https://www.semrush.com/website/>

Statista Digital Market Outlook. (November 2021). Revenue of e-commerce worldwide in 2022, by country. (S. R. Department, Herausgeber) Geraadpleegd op 01. Juni 2022 van Statista: <https://www.statista.com/forecasts/1283912/global-revenue-of-the-e-commerce-market-country>

Statistisches Bundesamt. (2021). Bevölkerungsstand: Amtliche Einwohnerzahl Deutschlands 2021. Geraadpleegd op 02 Juni 2022 van Destatis: https://www.destatis.de/DE/Themen/Gesellschaft-Umwelt/Bevoelkerung/Bevoelkerungsstand/_inhalt.html

WirtschaftsWoche. (16. Januari 2022). Langsamer und ohne Lager: So will Bringoo andere Lieferdienste angreifen. Geraadpleegd op 01. Juni 2022 van WiWo: <https://www.wiwo.de/erfolg/gruender/den-meisten-geht-es-um-komfort-und-auswahl-langsamer-und-ohne-lager-so-will-bringoo-andere-lieferdienste-angreifen/27976384.html>

Wittmann, G.; Klöß, S.; Domeier, V. (2022). Q&A: Metaverse - Hype oder Eintagsfliege? In B. O. IBI Research (Hrsg.), E-commerce-Tage online Mai 2022. IBI Research. Geraadpleegd op 17. Mai 2022 van <https://conference.ibi.de/ecommerce-tage-2022-mai/agenda/qa-metaverse-hype-oder-eintagsfliege>

YouGov. (2021). Social Shopping: Einkaufen über Social Media ist kein Trend, sondern auf dem Weg zum New Normal. Geraadpleegd op 31. Mai 2022 van YouGov: <https://commercial.yougov.com/rs/464-VHH-988/images/YouGov-Germany-Whitepaper-Social-Shopper.pdf>

Als u nog meer informatie over e-commerce zoekt, vindt u misschien uw gading in de andere [e-commercestudies van Flanders Investment & Trade](#).

Of check onze gids [Grensoverschrijdende e-commerce](#).

Volg ons op sociale netwerken

Disclaimer

De informatie in deze publicatie is bedoeld als achtergrondinformatie die u moet in staat stellen een beeld te vormen van de hierin behandelde materie. Deze marktstudie is met de grootste zorg verzameld op basis van de beschikbare data en documentatie op het ogenblik van de publicatie. Deze publicatie heeft bijgevolg niet de ambitie van volledigheid of geldigheid voor uw specifieke situatie. Ze kan bijgevolg nooit beschouwd worden als een juridisch, financieel of ander gespecialiseerd advies. Flanders Investment & Trade (FIT) kan in die zin nooit verantwoordelijk gesteld worden voor gebeurlijke foutieve vermeldingen, weglatingen of onvolledigheden in deze publicatie. FIT kan evenmin verantwoordelijk worden gesteld voor het gebruik of de interpretatie van de informatie in deze publicatie. De verwijzingen in deze publicatie naar bepaalde entiteiten, bedrijven en/of personen houden geen bijzondere aanbevelingen in die voor FIT enige verantwoordelijkheid zou kunnen teweegbrengen.

Datum van publicatie: juli 2022